

FOAIA POPORULUI

Prețul Abonamentului:

Pe un an . . . . . 2 fl.
Pe o jumătate de an . . . . . 1 „
Abonamentele se fac la Institutul Tipografic în Sibiiu și la toate birourile filiale de abonament.

Apare în fiecare Duminică

INSERATE

se primesc în biroul administrației (strada Măcelarilor nr. 21).

Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr., a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

D. Aurel C. Popovici — arestat.

Afacerea procesului Replicei a intrat fără veste într'un stadiu grav de tot. Oamenii guvernului își fac de cap, nu altceva, cu chipul cum servesc „Justiția“ în acest proces, ca și în celelalte procese politice ale Românilor.

Știut este că „Replica“ e opera tinerimii universitare române din monarchia austro-ungară. Știut este că tinerii, care au conlucrat la redactarea și distribuția ei, sunt cu toții cunoscuți cu numele din declarațiile publicate în mai multe ziare. Și cu toate acestea numai unul dintre ei, dl Aurel C. Popovici a fost dat în judecată, împreună cu dl E. Brote, sub cuvânt că este proprietarul „Institutului Tipografic“ în care s'a tipărit Replica și cu dl Nicolae Roman, ca fost comptabil al acestei tipografii.

Dar' nu e destul atâta. Procedura Curților cu jurați prescrie apriat, că citațiile de înfățișare sunt a se înmanua acuzărilor cel puțin cu 14 zile înainte de ziua convocării Curții cu jurați. Tribunalul din Cluj a satorit însă numai zilele trecute termenul de înfățișare pentru ziua de 30 August n. a. c. Citația dlui Eugen Brote, care petrece în străinătate cu știrea și învoirea autorităților, prin urmare n'a fost înmanuată deloc, ear' a dlui Aurel C. Popovici, numai Marți în 22 n. l. c. a sosit la domi-

ciliul seu în Sibiiu, va să zică abia cu 8 zile înainte de ziua pertractării

Dl Aurel C. Popovici plecase însă, fără de a avea cunoștință despre aceasta, pentru câteva zile, împreună cu redactorul nostru dl S. Albini, în România. De sine înțeles, că înainte de plecare a înștiințat pe judele de instrucție din Cluj, adăugând că se va reîntoarce la domiciliu cel mult până la 28 l. c. n. Abia sosit în București, a primit Joi seara o depeșă din Sibiiu, în care a fost vestit că 'i-a sosit citația în procesul Replicei și că îl caută atât dela tribunal cât și poliția. Imediat dl Popovici și-a întrerupt petrecerea în România și a plecat acasă, pentru a fi la dispoziția organelor justiției.

Dar' ajuns în Predeal a fost arestat și trimis sub escortă la Cluj, unde Sâmbătă a fost pus în arest preventiv. Nu 'i-s'a dat voie nici măcar să treacă prin Sibiiu, ca să-și liniștească familia, și să poată lua măsurile de a fi apărat la pertractarea procesului, de care numai două zile îl mai despart. Abia din Cluj 'i-s'a dat voie să depezeze soției sale cele întemplate.

Acesta este mersul evenimentului, fără păreche până astăzi, chiar și în țara Ungarie. Un cetățean distins, tata de familie, om cu avere și cu domiciliu stabil, este ridicat cu forța și pus la arest, pe simplul motiv, că așa le place puternicilor zilei. Căci altă cauză legală

nu poate avea arestarea sa, după ce singur era tocmai în reîntoarcere către casă, ca nu cumva să lipsească la termenul înfățișării, deși tot așa de ilegal, ca și punerea sub acuză numai a lui dintre mai multe zeci de camilitoni, cu care a conlucrat.

Eată un șir întreg de dovezi, că procesele politice sunt sub stăpânirea ungurească simple acte de prigonire și terorizare.

După asemenea antecedente este ușor de prevăzut cum se va termina procesul. Căci înțetege ori-cine: nu este vorba de a pedepsi pe autorii Replicei, ci de a pune sub lăcat pe anumiți oameni, care 'i-se par cu deosebire periculoși guvernului.

Vom vedea ce va mai fi.

Știri înveselitoare.

Biserica și școala fiind cele mai scumpe comori ale unei națiuni și pentru noi Români asupriți din Ardeal și Ungaria singurele unde mai putem să arătăm prețul scumpei noastre limbi românești, e firesc ca asupra lor să veghiem cu sfințenie și bucurie să simțim, când primim știri bune bisericesti ori școlare.

O asemenea știre bună ne vine din tractul protopopesc al Seliștei, unde dl Dr. Nicolae Maier, protopop, în înțelegere cu bravii lui fii sufletești a făcut că

FOIȚA.

Dări de seamă.

XVI.

Tot la „Institutul Tipografic“ din Sibiiu se mai află de vânzare și alte cărți de mare însemnătate. O atare este și carticica despre „Ținerea vitelor“ de Eugen Brote. Prețul ei 12 cr. Scot câteva cuvinte din ea:

Vedem cu ochii cum în avere dăm înapoi, săracim. Ce să facem? Să ținem vite frumoase și de preț, multe și cu puțină cheltueală! ne zice dl Brote. Dar' cum s'ar putea una ca asta? căci altcum vorba e frumoasă. Cu ținerea vitelor noi avem năcaz mare din lipsa de nutrețuri bune și ieftine; ear' livezile noastre sunt slabe și nu ne dau aproape nimic, zice ear' dl Brote, și tot d-sa dă și răspunsul: Să ducem din când în când gunoiu și pe livezi. Bine, dar' noi nu avem gunoiu și puținul pe care-l avem, trebuie să-l ducem pe arături, căci altcum nu se fac bucatele și ră-

mânem noi flămânzi! Dacă am ține vite multe și le-am ține în grajd, am avea gunoiu mult. Vite multe nu putem ține, că nu avem nutreț; nutreț nu putem face că ne lipsește gunoiul! Eată că ne învrtim în un cerc fără sfârșit. Par'că-i povestea lui cocoșu-roșu! ori pornim dela un capăt, ori dela celalalt, tot acolo ajungem: că nu putem și nu putem!

În fața acestui neîndurat „nu putem și nu putem“ îți vine să desnădejduiești; dar' cel-ce vre-a să știe cum se poate, și cum ar fi să ese din acest „cerc fără sfârșit“; scurt: cel-ce își voește propria înaintare în ale economiei: să cumpere carticica numită mai sus, a dlui Brote, căci ea te scoate minunat la cale, și după cetirea ei rămâi foarte luminat și însuflețit, că ce ai a face ca să mai scapi de sărăcie.

*

„Trifoiul“ de Eugen Brote este o altă carticică, ce costă și ea numai 12 cr. și e un fel de urmare a celei de mai sus. În aceasta ni-se vorbește despre grija cea mare de nutrețuri a țeranului.

„Lipsa de nutrețuri silește pe țeran adeseori să-și vândă o parte din vitele sale atunci când nu sunt căutate, sau să se scumpească tare la nutreț, cât primăvara vitele sale abia mai au atâta putere, ca să meargă la pășune“. Grija de nutreț îl îmbătrânește. „Și pentru ce țeranul nu poate scăpa în nici un chip de această grije? Fiindcă el face nutrețuri numai pe livezi! Ear' livezile ne fiind gunoite, au ierburi rare și sărăcicioase dând nutreț puțin și rău“.

Împotriva acestui păgubitor neajuns dl Brote ne îndeamnă să sămănăm pe livezi trifoiu, pentru-că el este o plantă care „ne scapă de un mare năcaz: de grija de nutreț în timp de vară și în timp de iarnă; și pe lângă aceea ne îngrășe și moșia! Grăul sau cucuruzul sămănat după trifoiu, se face ca după țelină“, căci el îngrășă locul bine.

Dar' cultivarea trifoiului, pe cât este ea de mult folositoare pe atât este și de gingașă: Nu ficcare loc îi place; nici să-l sameni prea adânc; nici toate soiurile sunt bune; nici se-

azi abia mai e o comună două, unde învățătorilor se nu le fi statorit leafa (plata) de 300 fl., cât prescrie legea. Astfel acum de curând în urma nisuinței ce dl protopop 'și-a dat pe lângă săteni, s'a ridicat plata învățătorilor în comunele Aciliu, Săcel, Mag și ca mâne se va ridica și acelor din Topârcea, Alămor și Galeș.

Și e de mare însemnătate acest lucru. Nu numai că prin aceasta li-se înlesnește vieța învățătorilor, și așa și ei vor munci cu atât mai veseli, dar' mai ales pentru-că în chipul acesta 'i-se ia prilejul stăpânirii ungurești de a se amesteca în treburile școlare române. Pentru-că legea așa sună, că dacă învățătorul n'are 300 fl., statul dând chiar numai 5 fl., are drept să poruncească, să introducă limba maghiară, cu un cuvânt să nimicească școala română.

De aceea comunele românești care țin să aibă școale românești, să grăbească a lua stăpânirii ungurești prilejul de a pune mâna pe școlile românești, pe care nimicindu-le, nimicește întreg poporul românesc.

Faptă vrednică de urmat.

Primum următoarea scrisoare care ne vestește despre un fapt ce vrednic este să fie săvârșit în toate comunele românești:

Pătrunși fiind la inimă și noi locuitorii *Petrovasilei* din *Bănat*, cetind multe fapte bune în prețuita „**Foia Poporului**“ pe care cu nerăbdare o așteptăm să sosească, căci cetindu-o ne întărim în simțăminte tot mai tare, dînsa varsă în piepturile noastre pe zi ce merge tot mai mult curaj de a lupta cu toți pentru libertate, numai singură „**Foia Poporului**“, este lumina poporului, numai ea deșteaptă sau mai bine zis numai „*Foia*“ și lumina poporului au nutrit cu rouă acel mugur din piepturile noastre, în care era adormit simțământul nostru național. Până nu cetiam noi plugarii „**Foia Poporului**“, nu mai nădăjduiam la libertate, sau la o soarte mai bună.

mințele dela fie-ce boltă jidovească sînt curate; și multe alte întrebări gingașe. Pe unele locuri vor fi știind oamenii cum se cultivă această prețioasă plantă, pe multe însă nu, și noi pe seama acestora scriem, îndemnând pe toți stăpânii de moșii, care își voesc să știe mai cu deamănuntul care sînt foloasele trifoiului; unde și cum se samănă el; cum să fie aratura și de ce burueni ferită; care sînt soiurile bune; când se cosește și cum se uscă? să cumpere această cărțică.

Pe multe locuri țeranii noștri nu mai știu unde să-și plece capul de sărăcie, și ce să facă doar' mai prind cătuși de cât putere, și nu știu cum să se ajutore! Să cetească cărțile mai sus numite, și multă lumină li-se va face în creeri.

*

Noi știm mai departe, că omul în lume de nimic nu poartă atîta grije, ca întăiu de sănătate, apoi de *sporirea în avere*. Cu sănătatea tot ar mai merge, căci sîntem noi Români, fel de oameni sănătoși, dar' apoi cu câștigarea de avere, ne merge rău de tot,

Acum dară și noi toți Români din Transilvania și Ungaria ne-am declarat *cu toții una* și aprobăm păreriile conducătorilor noștri dela partidul național condus de neobositul luptător Dr. *Ioan Rațiu*, căci cu prilejul țenerii conferenței naționale, spre fala noastră, s'au auzit deodată din toate părțile lumii, pe unde era numai un Român, strigătele de „*Să trăească Dr. Rațiu, trăească membrii partidului național!*“ „*trăească libertatea*“, semn că *întreg poporul român este una cu conducătorii sei, și nici nu mai avem mai mult frică că și de acum înainte vom fi călcați sub picioarele dușmanului*, azi când avem în fruntea noastră pe Dr. Rațiu și Dr. Lucaciu, pe acești doi Români înflăcărâți, azi nu ne mai temem, ca vom fi șterși de pe pământul strămoșilor noștri, ci din contră sperăm că vom mai adauge câteva frunze de aur spre fala noastră la „*Istoria Lumii*“, și faptele noastre și lupta noastră dreaptă, e, și va fi laudată de întreagă Europa și popoarele sale culte, pe când adversarii noștri pentru faptele lor vandalice sînt și vor fi calumniați și denunțați de întreaga Europa, și nici nu vor fi numărați nici-când în rîndul popoarelor culte ale secolului XIX, ci tot cruzi și tirani vor fi numiți și fiecare om cu simțământ nobil și inimă cultă va zice, că nu sînt vrednici, ei Ungurii, de a locui în sinul Europei, ci la poalele muntelui Himalaia, în Asia, de unde au și venit, pentru faptele lor sîlbaticе.

Nu aș ave hîrtie destulă spre a descrie fărădelegile comise de ei față cu noi Români, și voesc a vă spune ce am început a zice că cetind multe fapte bune, ce fac alți Români adevărați, deci și eu subscrisul am făcut o *colectă* și am astrîns această mică sumă de *9 fl. 20 cr.* pe care te rog, Dle Redactor, a o trimite *mult onor. familiei Dr. Lucaciu ca semn al cinstei și dragostei noastre față cu iubitul nostru martir Dr. Vasile Lu-*

aproape pretutindenea. Pentru aceea trebuie să ne bucurăm deosebit că se află între noi bărbați, care se ne dee în privința asta sfaturi folositoare ca cele găsite în cărțile de mai sus, și în cea despre care vorbesc mai la vale.

E vorba că dacă vrem să ne mai ridicăm și noi din starea materială neajutorată, de care bolim, apoi să cercăm cele mai bune leacuri; să cîntăm cele mai bune isvoare, din care să ne poată curge ceva în pungă.

Și între aceste isvoare, pe lângă ținerea vitelor și îngrijirea cuminte de moșii, se socotește în primul loc *cultivarea pomilor*. Azi toți oamenii cumiți au venit la încredințarea, că *acest ram de economice e unul dintre cele mai răsplătitoare isvoare de bogăție*.

Dar' noi și aci stăm așa, că *am vrea să ne îmbogățim prin el, dar' nu prea ne pricepem cum?* Pentru-că și cultivarea pomilor își are cusururile sale. E mare deosebire între pom și pom; tot așa de mare, ca între o grădină *cultivată*, de un om cu deplină pricepere, și alta lăsată în voea firii și în știrea Domnului.

caciu, știind că această mică sumă nu îl va ajutara atîta, cât îl va bucura vîzînd că *întreg poporul român e gata de a se jertfi pentru dînsul*. Spre acest scop au contribuit următorii domni, doamne și domnișoare:

Venerabilul părinte Pavel Borca, preot 1 fl., Ioanichie Neagoe, preot 1 fl., Ioan Micu Gondeanu, 50 cr., d-na Elena Țențariu 20 cr., d-na Anastasa Neagoe 50 cr., d-na Vucosava Țențariu 30 cr., d-șoara Iconia Borca 50 cr., d-șoara Elena Borca 50 cr., dl Pavel Almăjan, funar 50 cr., Marcu Almăjan 50 cr., Ioan Radivoi Lupu 50 cr., Achim Topală 30 cr., Teodor Marta, 10 cr., Lazar Susa 10 cr., Petru Nicolita 10 cr., Ioan Bojină 10 cr., Gligorie Cenușă 50 cr., N. N. 50 cr., Georgiu P. Țențariu 1 fl. Suma 9 fl. 20 cr.

Acestor prea stimați domni, doamne și domnișoare cu această ocaziune li-se exprimă totodată cea mai profundă mulțumită publică.

Data în Tor. Petrovasila, în 10/22 August 1893.

Al D-voastre cu toată cinstea:

George P. Țențariu, econom.

Un protopop brav.

D. *I. Moldovan*, protopop gr. cat. din *Mediaș* a trimis preoților sei următoarea hîrtie (circulație) de care toți protopopii ar trebui să trimită preoților lor:

Onorați frați în Cristos!

După-ce șovinismul maghiar nu mai cunoaște margini, întru a cerca scurtarea și nimicirea drepturilor noastre bisericesti și culturale prin voința de a produce legi care lovesc în față instituțiunile (așezămintele) noastre cele mai sacre (sfinte);

după-ce curentul acestui șovinism a degenerat la fapte barbare și păgânești, ceea-ce fac numai popoarele cele mai sîlbaticе ale Africei, nu numai prin a

Cei-ce vor să știe prețul pe deplin însemnătatea acestui ram de economie, și mai ales să aibă de unde își scoate în toată bunăvremea îndrumările cuviincioase și sigure, la ori-ce fel de lipsă, în economie cu pomi: să cumpere cartea intitulată „*Pomăritul*“ de *Dumitru Comșa*, care costă *1 fl.* și se află de vînzare la „*Tipografia Archidieceșană*“ în Sibiu.

Este aceasta o carte de foarte mare folos. În ea află îndrumări amănunțite: cum trebuie să prășiți pomii; cum apoi să-ți altoești; de câte feluri e altoirea și care e mai bună și cum se face; cum să tractezi pomii la cutare vîrstă și cum la cutare; care sînt animalele și boalele primejdioase pentru ei cum se culeg și se păstrează poamele? Întrebări acestea la care tot omul se crede harnic să dea răspuns, ear' de fapt numai *foarte puțini* vor fi știind da un răspuns *bun!* Toți zic: „Ce mai atîtea cărți, că știu eu cum să cultivă pomii!“ pe când de fapt numai *puțini* știu!

Din cartea domnului *Comșa* le înveți toate. Din parte-mi nu pot din destul

impedeca libertatea noastră religioasă, morală și culturală, dar' adică și a sparge cu petri chiar și bisericile și altarele consacrate (închinare) Dumnezeului popoarelor precum în zilele proxime (următoare) de rușinoasa amintire a făcut poporul maghiar, atacând cu petri reședința episcopală și biserica catedrală din Oradea-mare.

Pentru-ca să manifestăm înaintea factorilor competenți și a Europei civilizate simțul nostru de reprobare și să protestăm cu solemnitate (sărbătorește) contra acestor fel de fapte scandaloase și sacrilege, (ne-cinstite) am aflat de bine a vă conchema în sinod extraordinar aici în Mediaș pe ziua de 7 Septemvrie a. c.

Al fraților Voastre.

Mediaș, 24 August 1893.

Frate în Christos.

I. Moldovan, prot. gr.-cat.

Slovacii au biruit.

Cu mare bucurie putem vesti pe cetitorii nostri că Slovacia din Nordul-Ungariei, cu care suntem așa de strîns legați în lupta noastră împotriva stăpînirii păgâne ungurești, s'au purtat zilele acestea bărbătește și au eșit biruitori.

Privitor la lege, ei se țin din două treimi de biserica catolică și de o treime de biserica evanghelică, cum sînt Sașii. Deși mai puțini la număr, la Slovacia evanghelică conștiința națională e mai mult deșteptată decât la cei catolici și se apără cu mai multă tărie pentru drepturile lor atît naționale cît și cele bisericesti decât catolicii. Întreaga biserica evanghelică din Ungaria este împărțită în 5 districte din care 2, anume cele deasupra Dunării și Tisei sînt aproape curat slovace; dar' și în celelalte 3, în jos de Dunăre și Tisa, se află încă mulți Slovaci evanghelic.

Când luptele între evanghelic și catolici încă erau crunte, adică în veacul trecut, împăratul Iosef II., pentru a ocroti pe evanghelic, le dădu drepturi pe hârtii

scrise, după care ei autonomie deplină, adică toate trebile bisicești 'și-le fac ei înșiși, cum e spre pild legerea preoților, protopopilor, episcopilor ei au în mână banii toți și dispun de cele cum ei hotărăsc la adunare, așa z. „convente“, sau sinoade bisericesti.

De când stăpînirii păgani ungurești au luat puterea în mână prin revoluții și mișelii și au pus în gând a ne preface în Maghiari pe toate neamurile nemaghiare din Ungaria și Ardeal, mereu pândiau și pînă la cale toate nelegiuirile pentru a ră aceste drepturi bisericesti ce împăratul Iosef II. a dat Slovacilor evanghelic. În fiecare an stăpînirea a șters din libertățile împărătești câte un drept, așa că astăzi aproape nimic n'a rămas din ele.

Amăritii Slovaci, e blânzi ce sînt, adese-ori se duceau cu leputațiune ba la Viena, ba la Budapesta și se plîngă de nelegiuirile Ungurilor către împăratul nostru, dar' stăpînirea, de păgăna ce este, niciodată nu 'i-a lăsat să fie aduși cu jalbele lor față în față cu Maestatea Sa. Totdeauna li-au zis, 'i-au înșelat cu vorba: ba că împăratul nu-i acasă, ba că e bolnav, ba că are multă treabă și așa mai departe. Ce erau să facă, dacă nu găseau nicăieri ascultare, nicăieri dreptate? Anul trecut stăpînirea cu ajutorul celor-ce se lăpăda de neamul lor, adică al renegaților, cum e la noi păcătosul *Moldovan Gergely*, li-a luat Slovacilor și ultimul drept îngreunând alegerea funcționarilor bisericesti.

Dar' cu toată amărăciunea lor în suflet, Slovacia evanghelică nu s'au lăsat, n'au plecat capul. În zilele de 23 și 24 August au ținut în orașul *Sft.-Miclouș* din comitatul *Liptov* o adunare bisericască din 8 protopopiate pentru a se chibzu de mai multe treburi bisericesti și a alege noi funcționari. Se strînseseră acolo laolaltă mulți dintre ei, hotărîți de astă-dată a nu se lăsa să fie asupriți; nu e vorba au venit și unii păcătoși, lă-

pădați de ne-am, căci în părțile acelea nici puiu de Ungur nu trăiește.

Deși episcopul din acel district e Slovac și nu se lăpăda de neam, totuși, pentru a-'și face ochiu bun pe lîngă stăpînire, a ținut la deschiderea ședinței o vorbire ungurească, dar' Slovacii, toți câți erau acolo, au cerut cu voce tare ca să vorbească slovacă, căci nu se cade și nici nu e drept ca într'o biserică slovacă să se vorbească în limba spurcată ungurească de dragul stăpînirii. Episcopul nici nu-'și putu isprăvi vorbirea ungurească, silit fiind a vorbi slovacă. Pe urmă a venit la rînd alegerea funcționarilor bisericesti: au fost aleși toți bunii patrioți slovaci și nici un singur din cei lăpădați de neam, deși episcopul ear' de dragul stăpînirii, propuse că să se aleagă cel puțin 2 sau 3 din acestia. Slovacii însă n'au ascultat de propunerea episcopului și au ales pe ai lor, credincioși neamului.

Au mai hotărît ca în viitor să se înființeze un gimnasiu slovac în orașul *Turocz-Szt.-Mărlin*, și fiindcă știu că stăpînirea nu le va ajuta întru nimic, s'au pregătit cu banii dinainte, strîngînd în 3 ani de zile 78 de mii de florini. Pe lîngă aceasta s'au mai legat ei între ei că după gimnasiu îndată vor deschide și o școală de fete cu mai multă învățătură, cum avem noi una la Sibiu. Și încă multe alte lucruri folositoare pentru proșapșirea și luminarea poporului lor tare oropsit de stăpînire.

Acum aflînd cum s'au petrecut lucrurile, toate foile ungurești din Budapesta dar' scrise toate numai și numai de Jidani, s'au sîbiară ca câinii cei turbați împotriva Slovacilor, zicînd că vreau să se deslipească de țeară. Știm bine cu toții că Jidani scriu așa numai pentru a ține în robie pe toate neamurile din patrie și ale suge mēduva din oase. Slovacia însă nu bagă deloc în seamă lătrăturile ovreești și vor merge mereu înainte. De astă-dată

stăru, ca tot omul să-'și cumpere cartea aceasta și să întrebuițeze frumoasele învățături din ea.

Pentru împrejurarea cădl *Comșa* în timpul de față redactează „*Economul*“, adausul „*Foii Poporului*“, să nu vină nime la gîndul, că nu mai are lipsă de cartea deosebită a d-sale, fiindcă și așa va vorbi d-sa pe larg despre toate, cu vremea, căci în „*Pomăritul*“ numit, avem adunate toate la un loc îndrumările de lipsă economiei de pomi, pe când foaia cine are timp să o frunzărească toată, de câte-ori ar vre-a să știe ceva. Mai spunem numai, că de felul acesta, altă carte mai bună ca „*Pomăritul*“ de *Comșa*, nu avem pînă în ziua de azi.

Cel-ce va avē la îndemână „*Ținerea Vitelor*“ și „*Trifoiul*“ de *E. Brote*; și „*Pomăritul*“ de *D. Comșa* și le va fi cetii și-'și va îndrepta economia după învățăturile dintr'însele, trebuie să dea înainte, și sărăcia silită va fi să fugă de dînsul. *Prier.*

POESII POPORALE.

Calese de Mihail G. Crăciun, învățător gr.-or. român în Hodoș.

Păsăruică de pe lac
Nu mă blăstema să zac,
Că n'am pe nime cu drag
Să-'mi pună mîna la cap
Să mă 'ntrebe: de ce zac?

Păsărea de pe isvor
Nu mă blăstema să mor,
Că n'am pe nime cu dor
Să mă 'ntrebe: de ce mor?

Dunărice apă sacă
Lasă-'mi badița să treacă,
Dunărice apă rece
Badea zice că nu trece;
Dar' acum bine-am văzut
Până dorul 'l-a trecut.

Măndro dracu te-a știut
Că ai gură de vîndut
C'ăș fi luat și eu d'un tult.

Țineți, bade, tultul tēu,
Că de-ai fi tu vr'un voinic
Ț-aș da gură pe nimic.

Sui la deal cobor la vale
Mă 'ntălnii cu badea 'n cale
Cu caru 'ncărcat de lemne
Cu clăbățul plin de pene,
Și eu cerui o peniță
El ceru căta guriță,
Ba eu, badeo, nu 'ți-oi da,
Cămi gura cîntărită
Cu cîntariul satului
Să 'mi-o țin bărbatului,
Cu cîntariul Grecilor
Să 'mi-o țin voinicilor. —

Cine dragostea nu știe
Pe lume să nu mai fie,
Cine dragostea nu crede
Nu mai calce iarba verde,
Cine n'are drag în sat
Acela trebe spănzurat.

Știi tu, măndro ce 'ți-am spus
La cules de cucuruz:

și țeranul slovac, care multă vreme nu-și dădea socoteală de cum îl jefuește stăpânirea păgână laolaltă cu Jidanii, s'a deșteptat și nu mai are frică de nimic; și apără drepturile cum se cuvine la un popor vrednic de-a trăi.

Ne bucurăm mult de această deșteptare a Slovacilor, căci de acum înainte vom merge totdeauna mână în mână până nu vom căpăta drepturile ce ni-se cuvin; amândoi ne vom sprijini unii pe alții ori unde vom pute.

Ungurii și Sașii.

S'a crezut multă vreme, că Sașii din Ardeal ar fi împăcați cu stăpânirea ungurească. Așa a și fost până-ce Ungurii nu s'au deochiat, până-ce ei nu și-au dat într'atâta gândurile pe față. De când Ungurii au spus-o însă fără multă ocolire, că vor să ne facă Unguri pe toate naționalitățile, pe Români, Sârbi, Slovaci, Ruteni și Sași, de atunci și Sașii s'au pus pe lucru și spun acum verde și curat, că Ungurii sunt nebuni.

Astfel scriind despre o adunare a inspectorilor școlari maghiari, care au hotărât că vor cere stăpânirii ungurești că în toate școlile să se învețe numai ungurește, va să zică *coptii nostri* să nu mai învețe a scrie și a citi în dulcea limbă a mamei noastre, ci în limba urită ungurească, eată ce scrie foaia săsească „Tageblatt“ (dela 25 August) din Sibiu:

„Flacările focului fioros în care se află cestiunea naționalităților din Ungaria nu împedecă nici o clipă cercurile maghiare să-și urmeze a zidi clădira statului maghiar național. Acum de curând „Egyetértés“ a cerut hotărât prefacerea tuturor școlilor în școlile de stat ca unul din mijloacele cele mai lesnicioase întru isprăvirea cestiunii naționale. La congresul inspectorilor școlari ținut mai zilele trecute a fost adusă o

propunere întru saterea cu deservire a limbii maternă din școlile nemaghiare cu motivul că nu e pedagogic și că nu merge *coptii* să învețe două limbi în aceeași vreme.

„Și „Pesti Ipló“ intervine pentru schimbarea art. a lege XXXVIII. din 1868 privitor la instrucția poporală în înțelesul politiceimaghiare naționale.

„Trebuie să ne îndoim că acești politici maghiari e aibă mințile sănătoase. Cred oar nebunii rîvnitori ai politicei naționale că naționalitățile nemaghiare vor lă liniștiți să li-se dee o astfel de lovitură de pumn în față?”

Dacă așa scu Sașii, până ieri împăcați cu Unguri apoi ce să mai zicem noi, care de 26 ni suntem la cuțite cu acești nebuni și ipitori de drepturi?

Nu vom pute să avem decât un singur răspuns:

Lupta până în pânzele albe!

PROTEST

contra

sălbătēciilor din Orade.

Ni-se scrie din Habic:

Protestăm înaintea lumii civilizate în contra noului act de vandalism în „secolul luminilor“, săvîrșit earăși la Oradea-mare. Înainte numai, domnilor împințenați! Prin aceasta ați dovedit din nou Europei, că sunteți urmași demni ai lui Atila. Ear' Excelenței Sale binemeritatului mecenat îi dorim tărie și perseveranță întru suportarea acestei sălbatece lovituri.

Habic, la 19 August 1893.

În numele mai multora:

Michail Ives,
fost stud. al Beiușului.

*

Ear' din Cohalm ni-se scrie:

Tinerimea română din Cohalm și jur, la suflet vătēmată de blăstēmatele fapte ale asiaticilor din Turda și Oradea-mare,

protestează energic și condamnă aceste fapte mărșave, care puteau ave loc în Asia la țermurele riului Chatango, ear' nu în centrul Europei culte.

Nu ne îndoim însă, că Europa va ști infera după merit aceste fapte ale lăpēdăturii secolului al 19-lea.

Cohalm, 6 August v. 1893.

În numele tinerimii din Cohalm și jur:
Stroia. I. Bercan.

Nelegiuiri ungurești.

Primim următoarele:

Chișineu, 24 August n. Colegiul electoral al preoților români din tractul protopopesc al Chișineului, întrunit astăzi în școala română din Chișineu pentru a întregi prin alegere numărul membrilor sinodului electoral protopopesc, a fost conturbat în lucrarea sa prin un pretins exmis polițenesc al protopretorului din loc.

În contra acestei violări și încălcări arbitrare a celui mai sfânt drept constituțional bisericesc al nostru, am protestat îndată în adunare și protestăm cu toată tăria și pe această cale în fața lumii.

Preoțimea română gr.-or. din tractul Chișineului.

Italianii despre noi.

„Corrispondenza internazionale“ din Parma în numărul seu dela 22 August publică pe întreaga pagină întăiu un articol în care ceartă pe Ovreiul *Ováry*, care mai zilele trecute colindase pe la câteva ziare italiene și a publicat articoli în contra Românilor și apărând pe Unguri.

Numita foaie italiană arată cum numitul Jidan a scris minciuni, arată toate prigonirile maghiare și se exprimă cu multă iubire pentru Români, pe care — zice — „Ungurii vor să-i nimicească prin cele mai groaznice prigoniri.“

Să porți peană de colie
Să-mi fii dragă numai mie,
Tu-ai purtat peniță verde
Să fii dragă cui te vede.

Bată-te, mândruță, bată
Vinerea și Sâmbăta
Că tot nu vei fi a mea!

Vino, badeo, când gândesc
N'astepta să te doresc,
Că 'mi-'s fată desmerdată
Și eu doru ne 'nvēțată.

Frunză verde frunză-ai fost,
Fost-ai-badeo, copil prost,
Dar' aseară unde-ai fost?
Că eu mult te-am așteptat
Pân cocoșii or cântat,
Dela-o vreme m'am lăsat,
M'am lăsat și m'am culcat,
M'am culcat și-am adurmit
Tot cu gândul c'ai venit.

Frunză verde, rugule,
Ian mai cântă, cucule,

Ba eu zeu n'oi mai cânta
C'am cântat la Slatina
Și 'mi-or zis nevestele
Că le mânc găinele,
Ba eu zeu găini nu mânc
Măcar să mănânc pământ,
Eu mânc mugurel de fag
Să cânt la muieri cu drag,
Și mânc mugurel de cer
Și cânt la fete cu jel.

Frunză verde frunzulică
Primăvara-'i noaptea mică,
Nu-i de dus la ibovnică,
Până 'n luna lui Brumari,
Atunci sînt nopțile mari,
Dorm cu mândra cât îmi place
Și ziuă nu se mai face.

Florcea crescută 'n fēn
Mândra mea face venin,
Ea mă chiamă eu nu vin.
Florcea crescută 'n iarbă
Badea meu face otravă
Că eu el n'am nici o treabă.

Frunză verde de lemn ars
Mândra mea face năcaz
Că eu pe ea vreau s'o las,
Face-o năcaz cât o face
N'o iubesc dacă nu-'mi place,
Ce-am iubit nu mai iubesc
Măcar să mă prăpădesc,
S'au c'o moarte tot o fac
Numai să iubesc cu drag.

Trandafir cu creanga 'n apă
Spune cucului să tacă,
Să nu cânte-așa frumos
Că mi badea mănios,
Și mi tare năcăjit
De când noi doi ne-am urit.
Și mi tare supērat
De când noi doi ne-am lăsat,
Aibă patul cucului
Și odihna vēntului,
Că nici cucul n'are casă
Dar' nici vēntul țeară-aleasă.

De-aș fi pasēre ca cucul
Aș sbura din creangă 'n creangă
La mândra care mi dragă.

CRONICĂ.

Manifestațiuni „patriotice“. Ni-se scrie din *Turda* cu data de 25 August c. următoarele: În seara de 24 l. c. au sărbătorit Maghiarii din *Turda* ziua numelui lui Kossuth. În câteva locuri au iluminat ferestrele. Pe la 8 oare era piața plină de lume, înarmată cu ciomege. Pe la 8^{1/2}, au început a sbura pe coperișul casei dlui Vlăduț petri aruncate din depărtare cu praștia și 'i-au spart fereastra. Atac mare asupra lui Vlăduț nu s'a făcut de astă dată, pentru-că poliția a oprit să cânte musica pe piață, și când cei 3—400 de demonștranti au fost invitați de căpitanul de poliție să se împrăștie, s'a dus care încâtro. atâta poate să facă un „oszoljatok!“ al poliției, când nu e conducătoare în scandale. — Până aci corespondentul nostru. Din parte-ne felicităm pe bravii Turzeni, că n'au uitat să spargă în onoarea lui Kossuth câteva ferestri. Asa se cuvine: Kossuth și scandal!

*

Cutremur de pământ. Ni-se scrie din Intorsura-Buzelui următoarele: În 5 l. c. pe la 3—4 oare s'a simțit în ținutul Buzae, (comitatul Treiscaunelor), un cutremur de pământ, care a venit dela Apus spre Răsărit; după unda dintâiu au trecut 2 minute până a venit a doua. Pagube n'a cauzat nimic, numai mare spaimă între poporațiune.

*

O plângere. Sântem rugați să vestim că în comuna *Coroiu* păzitorul de pădure Nicolae Stancu se poartă rău cu sătenii. Ar fi bine să nu uite acest șumar că e Român și că Românii ca frați trebuie să trăiască între dînșii.

*

Altă plângere. Din comuna *Ieselnița* primim plângeri contra dlui învățător Petru Bordea Costescu, care n'ar ajutarea îndestul pe preotul bătrân de acolo. Abia nu ne vine a crede să fie așa, de oare-ce știm că învățătorii nostri tineri sunt oameni harnici și cu cinste față cu cei bătrâni!

*

Cutremur de pământ în România. Cetim în foile din București: Cutremurul de Joi seara, 17 August, a fost simțit foarte tare la Galați, Iași, Brăila, Bêrlad,

Sinaia, Valea-Călugărească, Bușteni, Botoșani, Focșani și în alte orașe din țeară. La Bêrlad mai multe case a crepat; la Sinaia a răsturnat obiecte de prin case; în Valea-Călugărească au părțit părții și coperișul caselor, ear' la Bușteni a pus în mișcare clopotul școalei, care a sunat de două-ori. — La Brăila, după-cum comunică ziarul „Bombă“ el a fost foarte puternic și a durat vre-o 10 secunde, mai multe clădiri au crepat. Spaima a fost destul de mare printre populația acestui oraș, deja destul de încercat.

*

Doctorul Charcot. Sub acest titlu „*Timpul*“ din București scrie: Acum câteva săptămâni o telegramă ne anunță, o îmbolnăvire a celebrului doctor Charcot. Destul de fără veste ne vine dar' azi știrea despre încetarea din viață a acestui savant, care a fost una din ilustritățile științei din veacul nostru, se confirmă. Telegrama, care ne vestește acest trist eveniment, este datată de Joi din Nevers. Vremea și spațiul nu ne permite să dăm azi decât puține notițe biografice asupra ilustrului răposat. Jean Martin, parisian de naștere, împlinia vârsta de 68 de ani. În anul 1853, adevărat tocmai acum 40 de ani, el își susținea la Paris tesa de doctorat în medicină. Îndată după aceasta a intrat în serviciul spitalelor din Paris și în anul 1862 a fost atașat la serviciul alienaților dela celebra Salpêtrière, unde a ajuns director, în urma impertanțelor sale lucrări asupra boalelor sistemului nervos. În anul 1873 a fost numit profesor de anatomie patologică la universitate și în același an a fost ales și membru al academiei de medicină. Mai ales de atunci datează renumele doctorului Charcot și acest nume a devenit cu desăvârșire popular de când cu prea interesantele sale experiențe asupra hipnotismului, asupra influenței la distanță a medicamentelor în istorie etc. Pentru știință experiențele și deducțiunile doctorului Charcot sânt și rămân de o importanță capitală; tratamentul boalelor nervoase a dobândit prin tr'însele o nouă direcțiune și un impuls puternic. Afară de celebrele sale lecțiuni asupra boalelor sistemului nervos, Charcot a mai publicat numeroase scrieri: Asupra pneumoniei cronice, despre medicina empirică și medicina științifică, despre boalele bătrânilor, despre boalele de ficat și rinichi, despre podagră, etc.

—

Tot ai fost, mândro, 'nchinată
Când te-am sărutat odată
'Ți-o fost gura fermecată,
Cu farmecă dela joc
După tine să mă coc,
Cu farmecă din islas
De tine să nu mă las.

Știi tu, mândro, ce 'ți-am spus
La cules de cucuruz,
Unde-or fi oameni mai mulți
La mine să nu te uiți,
Unde-or fi vre-o doi sau trei
S'arunci ochii peste ei
Și să te uiți la ai mei,
Și să cauți posomorit
Să gândească ne-am urf.

Frunzuță frunză din codru
Toată lumea-mi strigă lotru,
Eu nimic nu li-am furat
Numa-o scândurea de brad
Să fac mândrei mele pat,
Pat tot cu cununicile
Să mă culc cu mândra 'n ele.

De când, mândro, te-am lăsat
Ai negrit și te-ai uscat,
Ca frunzuța-alunului
În postul Crăciunului,
Și de când ear' te-am iubit
Ție fire 'ți-a venit.

Frunză verde de săcară
Umblai jumătate țeară,
Mâncând din sat în sat
Ca și grâul cumpărat,
Să găsească o mândruliță
Rumenioară la guriță,
Cu ochi negri ca neghina
Buze dulci ca și smântâna;
Dar' de ceaba am umblat
Mândruță nu 'mi-am aflat
Și-am rămas neînsurat.

Cărți noue.

Librăria Ciureu din Brașov a scos o carte, numită „**Elemente din biblie și din istoria bisericăscă**“ pentru școalele populare române, de Iosif Aron, învățător.

Prețul cărții e 30 cr.

Loc deschis.*)

Convocare.

Adunarea generală a despărțământului S.-Sebeș al „Asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român“ se convoacă prin aceasta pe ziua de 10 Septembrie a. c. n. în comuna Spring.

La această adunare se invită cu toată onoarea toți amicii, binefăcătorii și binevoitorii acestei instituțiuni.

Din ședința subcomitetului despărțământului S.-Sebeș al „Asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român“ ținută în S.-Sebeș la 17 August 1893.

Dr. Pampiliu Isac. Z. Murășan,
secretar.

Dare de seamă și mulțumită publică.

Corpul învățătoresc dela școala poporală gr.-or. din Tilișca în urma ținerii maiialului tinerimii școlare la 30 Maiu a. c. st. v. (11 Iunie n.) vine prin aceasta a-și da următoarea dare de seamă și mulțumită publică:

Au intrat solviri benevole . 45 fl. 90 cr.

S'au spesat . . . . . 13 „ 37 „

Rămâne venit curat . 32 fl. 53 cr.

În suma de sus și spre acest scop au binevoit a solvi următorii p. t. domni și doamne: Dr. Liviu Bran de Lemeni, pretor-suprem 3 fl.; Dr. Nicolae Maier, protopop, Nicolae Aleman, jude reg., Zahariasz, subjude reg., toți din Seliște, Dr. Nicolae Racoța, medic cercual în Șeica-mare, Ioachim Muntean, preot în Gurariului și Dumitru Dragomir, proprietar în Galeș, câte 2 fl.; Romul Mircea, diacon și învățător 1 fl. 50 cr.; Mihail Stoica, director, d-șoara Iovescu, învățătoare, Maria Stănilă, Nicolae Neamțu, diacon și învățător, Ioan Popa, preot, I. Chirca, vice-notar, Constantin Herța, comptabil, Ioan Andrași, cancel. reg., Vasile Aldea, adj. not., toți din Seliște, Valeriu Millea, adj. not., Valeriu Pop, notar în Săcel, Stefan Millea, notar, Petru Iuga, preot, Ioan Iosof, preot, Pant. Banciu, primar, Vasile Iuga, comerciant, Savu Frecea, colect. de dare, Ilie Floaș, comerciant, Stefan Bratu, comerciant, Toma Mihaiu, toți din Tilișca câte 1 fl.; Maria I. Mănescu 70 cr.; Ana I. Rodeanu și Aron Gogonea, învățător în Seliște câte 60 cr.; d-șoara Eugenia Ciuta, Seliște, Ioan Chipară, învățător, Gurariu, Ana I. Prică, Ilie Comșa, Spring, George Bratu, cassar comunal, Ioan Răchitan, învățător, Galeș, Neaga V. Iosof, preot. ved., câte 50 cr.; Mihalovici, adj. not., Galeș, și Vasile Morariu câte 40 cr.; Ana Floaș, Longin Drăgan, Petru Comă, Ilie Șandru câte 30 cr.; Ioan Bunea, Nicolae Hânsa, Gligor Miclăuș, Dumitru Mihaiu, Ana I. Banciu, Paraschiva Stireciu, Maria C. Popa și Maria Hânsa, câte 20 cr.; Ioana Frecea, Elena Trihenea și Ioan Aceu câte 10 cr.

Suma venitului curat s'a adăugat la fondul școlar depunându-se la cassa de păstrare din Seliște. Pentru aceste marimonioase contribuiri primească toți p. t. domni și doamne, atât aceia care au binevoit a ne onora cu prezența, cât și accia care deși n'au participat totuși cu dragă inimă au contribuit spre acest scop nobil mulțumirile corpului învățătoresc.

Tilișca, în 18/30 Iunie 1893.

În numele corpului învățătoresc:

Dimitrie Iosof,
învățător.

*) Pentru cele cuprinse în rubrica aceasta redacția nu primește răspunderea.

Avis.

Redactorul nostru Ioan Russu Șirianul a plecat la Cluj la faimosul proces al Replicei studenților noștri. Probabil că va zăbovi pe acolo vre-o două săptămâni. Sînt rugați deci iubiiții noștri cetitori, care așteaptă răspuns la epistolele adresate în timpul ultimului Russu să îngăduiască până la reîntoarcere cu răspunsul.

Favor prenumeranților „Foi Poporului“.

Un volum ce se va extinde peste 200 pagini de poezii lirice, scrise în limba populară ușoară, care în curînd vor eși de sub tipar se acordă tuturor prenumeranților „Foi Poporului“ cu un preț redus de 80 cr., exemplarul broșurat în loc de 1 fl., și legat în legătură frumoasă de lux cu 1 fl. 20 cr., în loc de 1 fl. 50 cr., care până la începutul lunii Septembrie c. vor prenumera opul la redacțiunea „Foi Poporului“ în Sibiu.

Avis literar.

„DOR ȘI JALE“

este titlul poeziilor dlui D. Voniga (Giula), care în broșura voluminoasă de 13—14 coale 8° hârtie velină în curînd vor eși de sub tipar.

Volumul se va extinde peste 200 pagini și va cuprinde 140—150 poezii lirice cu o prefață scrisă de dl I. Russu Șirianul.

Posta redacției.

Dlul I. Horvat, docent în Ormeniș. Primit. Se vor publica îndată ce va fi loc. Trimite tot ce ai lucruri populare!

Tirgurile din săptămîna viitoare după cîl. vechiu.

Luni, 23 August: Alămor, Jucu-de-jos, Galt, Murăș-Oșorheiu, Bruia, Crișul săsesc.

Marti, 24 August: Geoagiu-de-jos, Zetelaca, Deregneu

Mercuri, 25 August: Năsăud.

Joi, 26 August: Agnita, Ghierghio-Sân-Miclăuș.

Vineri, 27 August: Hapoș, Macfalău, Cămpeni.

Sâmbătă, 28 August: Ciuc-Sepviz, Drașeu, Făgăraș, Turda.

Cursul pieții din Sibiu.

Din 19 August st. v. 1893.

Hârtie-monetă română . . .	Cump.	9.83	Venz.	9.90
Lire turcești	"	11.—	"	11.06
Imperiali	"	10.—	"	10.05
Ruble rusești	"	1.29	"	1.31

LOTERIE.

Tragerea din 26 August n.

Timișoara: 76 71 87 13 8
Viena: 63 52 35 26 55

Tragerea din 30 August n.

Brünn: 76 31 59 75 50

Bursa din Budapesta și Viena.

Din 19 August v. 1893.

Obiectul	Buda- pesta	Viena
Galbini împărătești	5.97	5.97
Napoleonul	9.95	9.97 ⁵
100 mărci germane imp.	61.80	61.77 ⁵
Renta de aur ung. de 6%	—	—
Renta de aur ung. de 4%	115.90	115.90
Renta de hârtie ung. de 5%	93.95	91.10
Imprumutul căilor ferate ung.	126.—	126.—
Bonuri (obligații) rurale ung.	95.50	95.50
Bonuri (obligații) rurale croato-slavone	97.50	—
Obligațiile pt. despăgubirea regalilor	99.75	—
Imprumut cu premiu ung.	149.—	149.25
Losuri pt. regularea Tisei și Segedin.	142.—	142.50
Losurile aust. din 1860	162.—	162.—
Serisuri fonciare ale „Albinei“	101.—	—

Calendarul săptămînii.

Zilele	Călimdarul vechiu	Călimd. nou	Soarele	
	Dum. a 14-a d. Ros., gl. 5, sft. 3.		răs.	ap.
Dum.	22 Muc. Agatonie	3 Mansuet	5 17	6 41
Luni	23 Muc. Lup	4 Rosalia	5 18	6 39
Marti	24 Muc. Eutichie	5 Laurențiu	5 19	6 37
Merc.	25 A. M. A. Bartolom.	6 Maganu	5 21	6 35
Joi	26 Mcii Adrian și Natal	7 Regina	5 22	6 32
Vineri	27 Cuv. Pimon	8 (+) N. Mar.	5 24	6 30
Sâmb.	28 Cuv. Moise Arapul	9 Gorgonie	5 26	6 28

Redactor responsabil: Ioan Russu Șirianul.

Doi învățăcei

Se primesc în franzelăria lui
Petru Moga
Sibiu [2014] 1—3
care după purtarea lor bună se vor
elibera ca calfe cu doi ani și jumătate.

„ARDELEANA“

instituit de credit și de economii, societate pe acții în Orăștie.

AVIS.

Institutul de credit și de economii „ARDELEANA“, societate pe acții în Orăștie (Szászváros), Piața-mare nr. 2 și 4 în casele proprii, primește

depuneri spre fructificare

sub următoarele condițiuni:

[936] 11—

- depuneri făcute la a căror ridicare nu se recere abdicare cu 5%;
- depuneri făcute cu condițiunea de a se anunța ridicarea lor cu 5¹/₂% și
- depuneri făcute pe timp mai îndelungat de către biserici, școli, corporațiuni culturale ori cu alt scop de binefacere cu 6%.

Depuneri, ridicări sau anunțări se pot efectui și prin postă.

Orăștie, la 1 Noembrie 1892.

Direcțiunea.

Icere, Pești de mare, Conserve de Pești

Cipar în gelée prima, tare extra	butoiaș fl. 4.— v. a.	1/2 butoiu fl. 2.35 v. a.
" " " tare	" " 3.75 " " "	" " 2.20 " "
" " " mijloc tare	" " 3.50 " " "	" " 2.10 " "
Cipar (-Roll) în gelée (fără oase) cam 25 porțiuni	butoiaș	" 4.50 " "
Scumbrie în gelée (numai părți de mijloc)	"	" 2.50 " "
Scumbrie „Bismarek“ (fără oase) în sos picant	"	" 2.10 " "
Scumbrie ff pentru fript, cel mai bun pește de Marea-Ostică	"	" 2.10 " "
Rollmops (tot un soi de scumbrie), cam 40—45 într'un	"	" 2.10 " "
Scumbrie grasă ff, marinată cu ceapă și cu sos de mustar	"	" 2.10 " "
Scumbrie-Matjes englezești, prima, 30—40 bucăți	"	" 2.10 " "
Scumbrie burduf, blandeze, cam 30—35 bucăți	"	" 2.10 " "
Scumbrie de delicatose în cel mai fin sos englezesc de mustar, 120—140 bucăți	"	" 2.10 " "
Sardine rusești de coroană, în sos picant	"	" 1.75 " "
Anchovis din Christiania, cu zarzavaturi de Nord adevărate	"	" 2.75 " "
Scottine (scumbrii mic de delicatose), 80—100 bucăți	"	" 2.75 " "
Mreană-cipar (friptă în sos), se ține foarte bine	"	" 3.50 " "
Sardine în ulei, cele mai bune în coli postal cu 9 mari, sau 16 mici cutii	"	" 4.50 " "
Silds pentru pofta de mâncare, fără oase	butoiaș	" 4.50 " "
Sardele de Brabant din 1890, calit. cea mai bună	"	" 6.20 " "
Neunaugen din Elbing, se ține foarte bine	"	" 4.40 " "
Țir (Sprotten) de Kiel, lada cu 160—200 buc. fl. 1.20 2 lăzi = 1 coli postal	"	" 1.75 " "
Iringă afumată (Bückling) de Kiel, 40—45 în lădiță	"	" 1.50 " "
Scumbrie cu Salm, mare, grasă, afumată, (se ține foarte bine) în lădiță	"	" 2.25 " "
Cipar afumat („Spickaal“), prima calitate în lădiță	"	" 7.50 " "
Salm, afumat, „Scheibenlachs“ (ceva nou), în 4 cutii cu 15—20 bucăți; la cumpărare de 4 cutii	"	" 4.25 " "
Icere din Ural, sure, boabe mari, foarte dulci 1 chilo	"	" 3.75 " "
" " " boabe mijlocii 1 chilo	"	" 3.25 " "
" " " Alasca (nou de tot), gustul celui de Astrachan 1 chilo	"	" 3.75 " "
Pești de mare proaspeți, Morun de mare, Batoc, Cabliau, o lădiță	"	" 2.— " "

Se trimite franco la ori-ce postă din Austro-Ungaria, nevdmuit, cu rambursă.

Philip Richard Peters în Altona (Holstein).

[1955] 2—20

ECONOMUL

redactat de D. COMȘA.

Curs de viierit.

VII.

Arăcitul.

Sunt și astăzi ținuturi, unde din pricina vijeliilor sau aracilor (parilor) prea scumpi, vițele se retează ca de obicei, dar' nu se arăcesc, șerpuid astfel pe pământ în voia întâmplării. Vinul dobândit firește că adese e slăbuț și are un gust a pământ.

Sunt earăși ținuturi, unde trunchiurile sau crengile scurte se primesc drept araci. Nouăle odrasle se răresc și se scurtează treptat în folosul mlădițelor roditoare, care pe alocurea se cercuesc sau se leagă împreună cu răchită, paie și c. l., 60—90 centim. deasupra trunchiului sau crengilor și așa scurte. Cu chipul acesta se cruță arăcitul atât de scump și anevoios. În urma repetițiilor scurtări, adevărat că vițele obosesc dela o vreme și nu dau vin tocmai mult, însă foarte bun.

De araci se pot lipsi numai vițele mult-putin oloage și făcând parte din soiurile mai mărunte. Până să se întărească trunchiul, destinat a purta însuși sarcina mlădițelor, acestea ar trebui arăcite cât de cât.

Cel mai răspândit metod de a propti vițele este negreșit arăcitul sau pârutil, adecă legarea de araci sau pari. Crengile și arcurile oable sau cercuite ar trebui legate nemijlocit după croirea (tăiatul) vițelor; mlădițele se vor lega firește peste vară.

Aracii se nu fie mai lungi de cum se cere spre a ave unde lega cercurile și mlădițele mai din sus. La vițele înzestrate cu numai 2 arcuri se vor pune araci cât mai scurți. Aracii lungi înduplecă la cultura de vițe adese foarte înalte și umbroase, în paguba simțită a roadelor, care lipsite de lumina și căldura însemnată ce domnește lângă pământ, n'au cum ajunge la coacere deplină. Este dar' întemeiată stăruința, cu care recomandăm croirea de vițe joase, care se îndestulesc cu araci scurți și produc struguri mai puțini, dar' neasămănat mai dulci, mai mari și mai gustoși.

După un metod îndatinate în viile minunate de lângă Rin, fiecare viță poartă 2 coarde roditoare și 2—3 cepuri, având să producă mlădițe lemnoase, care se leagă de aracul obișnuit. Între vițe se înfige un al doilea arac mai scurt, spre care se înclină și apoi se leagă cât mai jos coardele roditoare a două vițe învecinate. Mustul dulce și prețios din aceste vițe răspălătește cu prisos spesele aracilor mai numeroși. Acest metod s'ar pute aplica și la noi, cu deosebire unde aracii sunt ieftini.

Aracii să fie obl, groși și trainici. Spre a întârzia putreirea vedem aplicându-se felurite mijloae. După vechiul obicei, capetele ascțite se pirllesc pe flacăra focului sau se îng cu păcură. Mai presus de toate par a fi purcederea, după care se pun aracii ca să stee vre-o 12—15 oare într'o puță (cadă) cu peatră vânăță (vitriol de aram) disolvată (topită) în apă moale de ploie. La 100 litre de apă ajung 2 chilog de peatră vânăță, care străbate dealungu aracilor, mai ales dacă acestia sunt vezi și tăiați la capetul din jos cu fereșteul. Aracii astfel tractați au o durată întreit mai lungă ca de obicei.

Aracii se așează primăvara în urma croirii vițelor. Peste iarnă, ei ar trebui păstrați undeva sub coperiș. Vrednic de recomandat este „brâna de araci“, un fel de păpuc (călțun), având menirea să înlesnească înfigerea aracilor.

Aracii se fac mai cu seamă din lemn de stejar sau din brazi tineri (hăciugă). Cei mai trainici sunt aracii pregătiți din cepi (crengi) îmbetrâniți de brad. Mult mai ieftini și destul de trainici sunt fără îndoială aracii de acați (salcâm), pe care i-ar pute produce viierii nostri înșiși, cultura acaților fiind din cele mai ușoare.

Vezi de altcum „Foia Poporului“ nr. 31, unde am vorbit mai pe larg despre cum ar trebui prășiți aracii de acați.

Rămâne să amintim acum cel mai deservit metod ce se aplică în scopul proptirii vițelor. Este vorba de întinderea unor sirme (droturi) lungi și tari, de care se leagă vițele lanțuri-lanțuri. Sirmele trec prin gaurele sau verigile unor stlpi sau lăstari ce se înfig în depărtare de 5—8 m. La capetele șirului de vițe, lucru firesc, sirma trebuie înțepenită cât mai bine. Ea se încoardă din nou, de câte-ori s'ar fi slăbănogit. Încordarea se îndeplinește prin un fel de clește (cheie), anume întocmit spre acest scop. De sirmă se arăcesc cu deosebire vițele mult-putin joase. Depărtarea între pământ și sirmă este de 30—60 centim. Un bun mijloc de a întârzia ruginirea este ungerea sirmii cu păcură sau cu vâpșeală de ulei. Pentru ținuturile bogate în lemne s'ar pute recomanda înlocuirea sirmii prin funii (gânji) de mesteacăn, lați, cepi lungi de brad și c. l.

VIII.

Tractarea mlădițelor verzi.

A lăsa să crească toate mlădițele și odraslele câte se ivesc este a nevoi sucult nutritor să se împrăștiie din seamă afară și a micșora totodată înfrurirea binefăcătoare ce au razele soarelui asupra florilor și strugurilor, asupra pământului și coardelor lemnoase, destinate pentru anul următor. Osândiți astfel să împartă hrana cu numeroasele foi și odrasle umbroase, care și așa nu sunt de trebuință, lucru firesc, strugurii rămân slăbuți, acri și adese se

bolnăvesc sau per cu totul. Spre a întimpina acestă neajunsuri, viierii purced în deosebire chipuri, potrivit cu soiul vițelor, metodul croirii, obiceiul local și așa m. d. Scurta expunere ce urmează ne va lămuri, care din mijloacele mai îndatinate când și cum ar trebui aplicat.

Arșița nemijlocită a soarelui este vătămătoare strugurilor și pământului, cu deosebire pe coastele uscate, petroase și ferbinți. Ca scut firesc sunt a se privi mai ales foile aflătoare de-asupra strugurilor. Trebuința acestui scut este simțită mai cu seamă în lunile dintâiu, până a nu fi apucat strugurii să se îndulcească. Afară de mlădițele înzestrate cu struguri, care și ele trebuie scurtate, (ciupite, frânte, retezate), toate celelalte mlădițe și odrasle, isvorite din coardele roditoare, se vor înlătura cu deservire. Virfurile mlădițelor roditoare se vor scurta așa ca să rămână câte 2, mult 3 foi de-asupra strugurilor învecinate. Urmarea firească este, că sucult nutritor se grămădește în ciompurile rămase și așa puține, de unde apoi se revarsă înspre struguri, care propășesc astfel cu îmbelșugare. Menirea foilor amintite este să sporească și ele nutrirea și mai ales să apere strugurii de arșița soarelui și chiar de grindină (peatră).

Scurtarea mlădițelor roditoare este o lucrare neapărată, care ar trebui săvârșită în ajunul înfloririi sau curând după înflorire, pe timp noros și liniștit. Tocmai fiindcă se scurtează mlădițele roditoare se încarcă de odrasle, care și ele servesc drept scut. Cătră sfârșitul lui August, când arșița începe a se domoli, și strugurii au trebuință de lumină și căldură spre a se îndulci, ele se retează cu foarfecile până la cea din urmă foaie.

O altă lucrare de mare însemnatate este curățitul (plivitul, frântul, răritul, tăiatul, lăstăritul). Astfel numim operația, prin care se taie sau se rupe prisosul mlădițelor lemnoase. Ea se face primăvara, când mlădițele destinate pentru anul următor au ajuns lungimea de 10—15 centim. Odraslele mai slăbuțe, de asemenea puii (vlăstările) și chiar mugurii crescuți din tulpini cum și din ramurile mai bătrâne se vor înlătura cu deservire în 2—3 rânduri, afară de odraslele mai puternice, de care am fi având trebuință în anul următor.

O a treia lucrare neapărată este să ciupim (frângem) până la cele din urmă 2 foi „subsourile“. Sub această numire înțelegem numeroasele odrasle ce se ivesc din mlădițele lemnoase, menite a servi mai târziu drept coarde. Ciupitul subsourilor ar trebui repetit de 2 ori cel puțin. A înlătura subsourile cu totul nu este potrivit.

Cât ține înflorirea, vitele trebuie lăsate în bună pace, întrerupând ori-și-ce lucrare.

Ciupitul coardelor lemnoase se va mărgini la tăierea sau ruperea chiar numai a virfurilor. În urma acestei operații, care se face prin Iulie, coardele amintite dau naștere la muguri puternici, în folosul roadelor fiitoare. Amânarea ciupitului până la sfârșitul lui August, când strugurii încep a se înmuia, are scăderea, că coardele se lungesc peste măsură, în paguba mlădițelor roditoare și prin urmare a strugurilor.

Legatul mlădițelor rămase urmează a se face în 2—3 rânduri. Drept legături pot servi paie de secară, (uriocul), nuelele subțiri de răchită și c. l. Mlădițele și îndeosebi coardele se leagă cam slobod și deopotrivă respirate, dacă este să nu le expunem sugrumării și lipsei de aer și lumină. Pe când se leagă, ele să fie îndeplin svântate. La viile înzestrate cu sîrme se vor lega una câte una, la o depărtare potrivită. Mlădițele scurte pot rămâne și nelegate.

Despre vîrsta cailor.

După-cum în deobște este cunoscut, dela vîrstă atîrnă în mare parte prețul unui cal. Între caii foarte bătrâni și caii foarte tineri se află o deosebire însemnată. Cei dintău sînt mai sprinteni și mai spărioși, ei poartă capul ridicat, fruntea lor e mult-puțin bulbucată, fălcile scurte și rotunzite; cei din urmă poartă capul mai plecat, fruntea e oablă și chiar puțin încovoiată, fălcile sînt dungoase, pîrul încărunțește.

Când însă este vorba de aflarea vîrstii întocmai, atunci ne servim de schimbările, la care sînt supuși dinții și îndeosebi dinții de dinainte.

Calul are 12 dinți *tăietori*, 4 colți, care la eapă lipsesc, și 24 masele, cu totul 40 sau 36 dinți. Dinții sînt alcătuiți fiecare din: *rădăcină* sau partea, care e înfiptă în gingei, *coroană* sau partea, ce se află afară de gingei și *gît* sau partea cugetată între rădăcină și coroană.

Tăetorii de dinainte în număr de doi în fiecare falcă, se numesc *lopeți*, cei doi următori *mijlocii*, cei doi de pe margini se numesc *mărginași*. Ei sînt înzestrați fiecare cu câte o scobitură, numită *muscă*, care este formată din două dungii, una de laturea dinainte și alta de laturea dinapoi a coroanei. Aceste dungii se rod încetul cu încetul și cu vreme se tocesc cu desăvîrșire. Atunci zicem: *dintele s'a șters*.

Colții se ivesc prin al 4-lea an și cu 8—10 ani ajung la o deplină dezvoltare. Colții, deși nu sînt așezați întocmai unii peste alții, totuși și ei se tocesc cu vreme, mai cu seamă prin frecarea zăbalelor.

Măselele nu se pot folosi la aflarea vîrstii.

Dinții se împart în: *dinți de lapte* și *dinți statornici*. Cei dintău au o curmătură la gît, iar cei din urmă n'au curmătură, fiind totodată mai lungi și înzestrați cu mușe mai largi și mai adînci decît dinții de lapte. După un timp anumit, dinții de lapte cad și în locul lor se ivesc dinții statornici. Colții și maselele de dinapoi, ivindu-se odată, nu se mai schimbă.

Cunoașterea vîrstii este întemeiată pe eșirea, schimbarea și ștergerea mai cu seamă a tăietorilor fălcii de din jos.

I. Eșirea dinților. Măzul se naște numai cu câte 3 masele de lapte. Lopețile se ivesc de regulă după 6 zile, dinții mijlocii după 6 săptămîni, iar mărginașii după 6 luni, începînd a socoti timpul dela fătare.

II. Schimbarea dinților. Cu 2½ ani se schimbă lopețile și cele două masele de dinainte.

Cu 3½ ani se schimbă dinții mijlocii și a treia masă de dinainte.

Cu 4½ ani se schimbă mărginașii. Schimbarea dinților se sfîrșește de regulă deodată cu anul al 5-lea. Va să zică, calul de 5 ani are toți dinții statornici în număr de 40 sau 36.

III. Ștergerea dinților. Dungile muștelor se tocesc din ce în ce mai tare. Cu vreme vedem ivindu-se în locul muștelor un fel de inele smălțuite, care și ele se tocesc într'un târziu. La calul foarte bătrîn musca apare înlocuită prin o mică pată ruginie.

Potrivit cu multele schimbări, la care dinții sînt supuși, se pot deosebi 5 perioade (soroace) de vîrstă și anume:

1. Periodul dinților de lapte dela fătare și până la 2½ ani.

La 1 an se șterg muștele lopeților;
La 1½ an se șterg muștele dinților mijlocii;

La 2 ani se șterg muștele mărginașilor.

2. Periodul schimbării dela 2½—6 ani.

Cu 2½ ani se schimbă lopețile și cu 3 ani ele sînt îndeplin dezvoltate;

Cu 3½ ani se schimbă dinții mijlocii;

Cu 4½ ani se schimbă dinții mărginași.

Cu 6 ani lopețile sînt șterse cu desăvîrșire și în locul muștelor se ivesc inelele smălțuite. Dinții de-asupra se șterg cu câte 3 ani mai târziu.

3. Periodul oval dela 6—12 ani.

Cu 6 ani se șterg lopețile statornice;

Cu 7 ani se șterg dinții mijlocii statornici;

Cu 8 ani se șterg mărginașii.

Dela 8 ani încolo fața de-asupra a coroanelor primește o formă mult-puțin ovală, adică forma unui ou.

4. Periodul rotund dela 12—18 ani. Cu începere din anul al 12-lea, coroanele primesc o suprafață din ce în ce mai rotundă. Inelele smălțuite, care și ele se rotundesc, sînt înguste.

5. Periodul triunghiular dela 12—24 ani. Coroanele primesc fața unui triunghi. Inelele sînt înlocuite prin mici pete ruginii.

Dela ștergerea dinților încolo, aflarea vîrstii este din ce în ce mai anevoioasă și mai puțin sigură.

Nutrețul fiind cotoros și greu de măcinat, dinții se tocesc mai în grabă decît atunci, când nutrețul se poate măcina cu înlesnire.

Dinții se ivesc une-ori ceva mai de timpuriu, alte-ori mai târziu decum s'ar aștepta. Prin urmare, expunerile de mai sus sînt îndegetări peste tot, iar nu date întotdeauna statornice.

Când și când întîlnim dinți mai mulți, alte-dăți știrbături înăscute sau silnice.

Care sîmînte produc flori învoalte?

Este aproape de necrezut, cîtă bătae de cap și cercări zadarnice a pricinuit grădinarilor răspunsul la această întrebare. Sub cuvînt, că numai grăunțele puțin dezvoltate ar da naștere la flori învoalte (pline, bătute), unii au zăpăcit înadins creșterea fructelor simple, care singure produc sîmîntă. Alții au purces de-a întoarsele, grăbind creșterea fructelor de prăsilă. Și unii și alții umblau orbecînd.

În timpul mai nou a intervenit vestitul profesor Nobbe, care a supus cunoscutele „micșunele“ la cercare și în cele din urmă a isbutit a descoperi faptul, că sîmîntele încolțite în grabă produc flori învoalte, din contră, sîmîntele, care încolțesc și răsar cu anevoie, așadar într'un târziu, produc mai ales sau numai flori simple. Pentru de a sterică însuși, învățatul L. Kühn a sîmînat 350 grăunțe de micșunele și apoi a sădit dechilin, care după-ce a răsărit, plantele dobîndite în număr de 324 și anume:

		invoalte simple	
În ziua 1	78, dintre care au fost	78	—
" " 2	80	62	18
" " 3	64	20	44
" " 4	40	6	34
" " 5	31	1	30
" " 6	20	—	20
" " 7	9	1	8
" " 8	2	—	2

Laol. sădite 324, dintre care au fost 168 156

Dintre „petuniile uriașe“, în număr de 192, care și ele au fost sădite dechilin și anume:

		invoalte simple	
În ziua 1	40 au fost	38	2
" " 2	45 " "	12	33
" " 3	32 " "	1	31

Petuniile răsărite într'un târziu au fost toate simple.

Drept aceea, întăietate se cuvîne plantelor, care răsar mai întăiu, ca avînd să dea naștere la flori învoalte.

Întrebuințarea merelor căzute.

Tocmai în anii mănoși se întemplă să vedem căzând sumetenie de mere necoapte. Dacă se dau ferte la porci, caleavalea, însă mulțimea țeranilor noștri le închină sub pomi, neștiind ce să înceapă cu ele. Asemenea poame servesc drept cuib și adăpost pentru droaia vermilor, care se sporesc astfel din seamă afară, în paguba roadelor următoare.

Credem deci a răspunde unei trebuințe simțite împărtășind aici pe scurt purcederea de urmat la gătirea sucului și lictarului din mere căzute, fie coapte sau necoapte, sănătoase sau încâtva putrede.

Merele căzute se spală frumos și se curăță de ce este vermănos sau putred, apoi se ferb cu apă până-ce s'au înmuiat bineșor. După aceea se pun cu apă cu tot într'un săculeț curat de pânză spre a se scurge în picuri vre-o 2 zile, asemenea laptelui acru (incheșat). Zama dobândită se amestecă cu zahăr pisat și se ferbe în curs de 1 oră; la 2 litre de zamă ajunge $\frac{1}{4}$ chilog. de zahăr. După-ce s'au răcorit se așează în borcane de sticlă legate cu hârtie de pergament, și se păstrează la răcoare sau se mănacă în săptămânile dintâi.

Mult mai spornică este purcederea, după care merele spălate se taie în bucăți (felii, fălii) și apoi se ferb cu apă. În urma scurgerii prin săculeț se adaugă zahăr pisat și se ferbe vre-o 20 minute, urmându-se de altcum ca mai sus.

Până și rămășițele din săculeț pot fi întrebuințate. Ele se străcură cu lingura printr'o sită rară de pâr. Cirul se îndulcește cu zahăr și se ferbe până-ce a dobândit virtușimea lictarului, care, reamintim, se păstrează într'o cămară sau în pivniță la răcoare, în borcane de sticlă sau vase de lut smălțuite.

Persecii și prăsirea lor.

În deosebire de ceilalți pomi, persecii nu isbutesc îndeplin decât în ținuturile priincioase viței de vie, cum se zice, în țeara vinului. Cultivați fiind la adăpost, în pământuri ușoare și mănoase, ei produc roade bogate și gustoase în aproape fiecare an. Cu totul nepotrivit este pământul băntuit de umezeală și în vânturi aspre.

Din simburii nobili dobândim persecii cu fructe, care și ele sunt nobile, deși nu întotdeauna. Altoirea ar trebui făcută pe pruni pădureți. De altcum persecii altoiți sunt mai gingași și adese mai expuși curgerii de gumă (rășină). De prăsilă se vor folosi negreșit numai și numai simburii fructelor bine dezvoltate și de soiul cât mai ales și mănos. Întru pați pământului de cu toamnă, simburii răsar abia pe jumătate, adese peste 1—2 ani.

Pentru de a întimpina acei neajuns purcedem așa, că așezăm sîburii rînduri-rînduri printre țerînă într'olădiță găurită, care se îngroapă în pământ la adîncimea de peste $\frac{1}{2}$ metru. De cu primăvară, lădița se scoate afară și sedesghiagă simburii unul câte unul. Dacă se pun în dungă pe o peatră și lovim cu un iocan, găoacea (coaja) se desface în cele două jumătăți și simburile se desface cu ulesnire. Simburii astfel desgoțiți se amănă într'un strat (răzor) bine pregătit. Ei se pun cu vârful în jos, în adîncime de vre-o 4 cm. și încă odată așa departe unul de altul. Îndată după sîmănat, statul se udă și apoi se așterne pleavă, compost, puzdării de cânepă și c. l., care să împedecă creparea pământului. Peste vară, acesta se curăță de burueni, se scormonește cu o săpăligă și în vreme de secetă se udă. În primăvara următoare, persecii se scot și se sădesc la locul lor statornic. Cu prilejul săditului, rădăcinile se taie cam pe jumătate.

Unde și cum ar trebui iernată ghinda?

În scopul de a ierna ghinda (ghindea) atât de nutritoare și priincioasă rămătorilor alegem un loc svântat și la îndemâna și o așezăm rînduri-rînduri printre nêsip uscat, mărunt și proaspăt. Grămada să nu fie mai înaltă de o schioapă, poate fi însă ori-cât de lungă. Deasupra se pune un așternut de frunziș uscat, însă nu tocmai gros, deoarece-ce inferbentarea strică mai ușor decât gerul. În ajunul iernii se adaugă o nouă pătură de frunziș uscat, ear' cu începerea primăverii, așternutul se înlătură treptat, trecerea grabnică dela frig la căldură fiind stricăcioasă. Împotriva șoarecilor și umezelii se recomandă împrejmuirea grămezii cu un șanț cufundos și strîmt.

Ghinda se mai poate ierna în gropi de $\frac{1}{2}$ metru adîncime cel mult. Printre ghindă și mai ales pe fundul gropii se așterne nêsip mult; deasupra se pune frunziș și apoi un strat nu prea gros de țerînă. Groapa se înzestreață cu 2—3 mănunchiuri de paie sau cu un mic horn (coș, bucin) de nuele, care să mijlocească premenirea aerului și îndepărtarea umezelii asudate. Cât ține gerul și pe când aerul este umed, hornul rămâne astupat cu mușchiu, paie sau altceva.

Pivnițele sau bordeele de păstrat ghinda să fie cât mai aeroase și uscate; altcum ghinda trece în mucezire.

Butășirea trandafirilor.

După-cum am spus altă-dată, sub numirea de butași (botași, homlitași) înțelegem ramurile tinere ce se cultivă împreună cu tulpina-mamă. Fie că sunt nobili cu rădăcini cu tot, fie că s'au fost altoit în coroană ca de obicei, trandafirii

se pot și ei butoși. Întăietate se cuvine negreșit trandafirilor de soiul ales, nu mai bătrân de 4 ani și purtând coroane încâtva resfirate, alcătuite din multe ramuri tinerele. Prin Noemvrie coroana se despoaie de frunze cu ajutorul foarfecii, apoi se înclină (pleacă) spre pământ și se îngroapă ramurile așa, încât numai vîrfurile să rămână afară. Țerîna se amestecă cu pământ de flori, cenușe sau compost putred și se îndeasă printre ramuri cu degetele resfirate. Vîrfurile prea lungi se cioantă (taie) până oblu cu fața pământului. De-asupra se așterne frunziș uscat, mușchiu, tufe de brad sau de fasole și c. l. drept scut împotriva gerului. Sosind căldura, pământul se scormonește în 2—3 rînduri cu un cuțit sau altceva, se curăță regulat de burueni și se udă de câte ori începe a se înăspri. Peste vară se aplică un subțire așternut de mușchiu, pleavă sau compost mărunt, care să împedecă cojirea pământului dintre ramurile butașite. În anul al doilea se urmează întocmai. Butașii au trebuință de 2 ani până să se înrădăcineze de ajuns. După 2 ani, prin Noemvrie, coroana se desgroapă cu cea mai mare îngrijire, nu cumva să se vatăme rădăcinile butașilor, care se desbină prin un cuțit ager și se sădesc fără amînare unde au să înflorească.

Trandafirii astfel prăsiți se deosebesc de cei altoiți în coroană prin însușirea prețioasă, că puii (vlăstările) lor ușor pot înlocui coroana nimicită prin ger sau alte neajunsuri, rădăcinile care rare-ori per, fiind și ele nobile.

Ceva despre țeselatul cailor.

Pelea cailor este înzestrată cu numeroase găurele (pori), prin care se revarsă din trup sudoarea, atât de bogată în materii netrebnice. În pele se mai află sumetenie de ghinduri (gâlci, glandule), revărsând un fel de ulei, destinat a unge pelea și a o face moale și vînjoasă. Și să nu uităm: pelea se reînnoește și mereu se despoaie în formă de mătreață (pulbere solzoasă), care trebuie înlăturată prin țesală și perie. Rămânend murdăriile alipite de pele, numeroasele găurele se astupă, sudoarea și uleiul amintit nu pot răsbate de ajuns, așa că pelea se învirtoașe și une-ori se bolnăvește cu trup cu tot. Singura scăpare este țeselatul, periatul și spălatul de repețite-ori.

Lăptarea măestrită a mînzului.

Trebuința lăptării (alăptării) măestrite se ivește când eapa n'are lapte sau când moare fătând sau în urma fătării. Dacă mînzul nu poate fi aplecat la o altă eapă, atunci nu rămâne decât lăptarea măestrită. Cel mai potrivit este laptele proaspăt și smântănit de vacă sau de capră. El ar trebui încălzit până la 26 °C. și se dă

de 5—6 ori pe zi, cu ajutorul unei sticle de supt (țițoiu) s'au dintr'un vas, potrivit cu înclinarea mînzului. Cu vreme 'i-se dă să sugă numai de câte 4, apoi de câte 3 ori pe zi. Laptele nesupt se nu rămână mînzului la îndelete; căci nimic mai stricăcios pentru sugător decât laptele rece și stătut. După vre-o 3 săptămâni, mînzul începe să mănca fîn, iarbă și c. l. Sticla și îndeosebi mațul, din care ar fi sugînd mînzul, ar trebui să se țină în curățenie desevîrșită.

Mlădițele de cartofi sînt primejdioase.

Mlădițele (vițele, lazele) și foile verzi de cartofi (crumpene, picioici, baraboi) cuprind un fel de otravă, numită „solanin“, care ușor poate cășuna boale grele și chiar moartea vitelor. Aceasta se poate zice mai ales despre mlădițele dospite, murdare, atinse de boala cartofilor (rugină) sau înzestrate cu flori sau fructe necoapte. Măncînd asemenea mlădițe, caii adese se îmbolnăvesc de suspin (colică), sau boii și vacile de cufoare (urdinare, diarea) puturoasă și une-ori se umflă cumplit sau rămân ologite.

Drept aceea, mlădițele de cartofi ar trebui strînse și îngropate în gunoiu sau nimicite prin foc, nu cumva să primejdum vitele de dragul câtorva brațe de nutreț și așa sărăcăcios.

Cercarea ouălor.

Ținute spre lumină, ouăle proaspete apar limpezi și străvezii în partea gălbuiului, ear' cele vechi înspre vîrf, pe lîngă, că aflăm în ele puncte întunecoase, care se măresc treptat. Ouăle stricate sînt turburi și une-ori pătate cu cenușiu. Dacă ouăle rămân în nemișcare timp îndelungat, gălbuiul se coboară și se alipește de coaje.

Folosirea rîmășițelor de bere.

Cînd și cînd vedem aruncîndu-se rîmășițele de bere ca fiind netrebnice. Este însă aproape de necrezut, cîtă strălucire dobîndesc obiectele de aramă și de cioaie prin frecarea cu bere înăcrită și nêsip mîerunt. În urma frecării, ele se spală bine cu apă, apoi se freacă din nou cu nêsip mîerunt, după aceea se clătesc și se freacă cu un petec de pînură sau de postav aspru.

Uciderea racilor.

Vrednic de osîndit este obiceiul de-a pune racii la fert în apă rece. Pentru de a întimpina această omorîre atît de cumplită, n'avem decît să așteptăm pînă-ce apa ferbe clocotînd și apoi să-i punem. Mult mai practică este purcederea ce

urmează. Stomacul (rînza) racilor se descurcă într'un el de maț, care se întinde în linie oablă pînă aproape de aripa de notat mijlocie, aflătoare la sfîrșitul coadiei. Smulgînd această aripă lătăreață, racul moare numai lecăt.

Știr economice.

Importul și exportul României în 1892. Direcția generală a vămilor române a publicat în zilele trecute tablourile, arătînd mișcarea comercială de import și export a României cu țările străine în anul 1892 în asemănare cu anul 1891.

Din aceste tablouri se vede, că în 1892 s'au importat 651.370 tone mărfuri (1 tonă = 10 mîji metrice de câte 100 chilogr.), în preț de 380,747.296 lei, pentru care s'au încasat taxe în sumă de 29,435.021 lei.

În anul 1891 s'au importat 702.604 tone în preț de 435,528.685 lei, încasîndu-se ca taxă de vamă 27,397.996 lei.

În ceea-ce privește exportul a fost :

	Tone	În preț de	Taxe incas.
În 1892	1,969.301	285.384,057	2784
În 1891	2,054.606	284.662,083	4267

Importul în 1892 arată o scădere de 54,736.449 lei față cu anul premergător, pe cînd exportul a rămas aproape statornic la suma de 284—285 milioane.

Țările, din care România a importat și cele din care a exportat mai multe mărfuri, au fost în 1892:

În ceea-ce privește importul :

	Tone	În preț de lei
În Anglia	269.959	84,090.379
În Austria	135.353	89,355.637
În Germania	66.544	103,501.479
În Belgia	47.664	22,551.090
În Franca	32.660	30,910.557
În Turcia	31.830	14,253.474
În Sîrbia	25.739	1,091.047
În Bulgaria	16.508	2,251.317

Țările, din care s'au importat mai puțin, a fost Spania (9 tone) și Danemarca (1 tonă).

În ceea-ce privește exportul, România a trimis :

	Tone	În preț de lei
În Anglia	900.827	120,584.017
În Belgia	280.199	42,967.683
În Germania	352.469	33,236.026
În Austria	179.133	21,567.087
În Italia	122.305	20,388.935
În Franca	69.483	11,035.065
În Turcia	60.506	15,123.759

Vămile pe unde s'au importat și exportat mai multe mărfuri au fost: Brăila, Galați, Giurgiu, Curgujeni, București, Vărciorova, Predeal, Turnu Severin, Constanța, Corabia, Iași, Gura-Ialomiței.

Lucrări publice în Bulgaria. Orașul Belgrad va procedea încurînd la adjudicarea lucrărilor necesare pentru facerea de cheiuri și docuri. O sumă de 5 milioane a fost votată pentru aceste lucrări.

Aurul în Rusia. Producțiunea aurului în Rusia este în continuă creștere, după-cum rezultă din tabloul următor :

1883 a produs	2185 funți	în 1888	2146 funți
1884	2178	„	1889 2274
1885	2015	„	1890 2402
1886	2041	„	1891 2382
1887	2128	„	1895 2601

Bosnia găzdueste urși și lupi destui. În cursul anului 1891, așa spun gazetele, s'au încuviințat taglii (daruri în bani) pentru uciderea a 39 urși, 50 lupi bătrâni și 31 lupi tineri. După-cum vedem, Bosnia a fost și este și astăzi destul de bogată în feară mari sîlbatice.

O minune de orologiu, care s'a expus în orașul Sweningen (Germania), cuprinde nu mai puțin de 70 figuri pentru arătarea timpului. Dimineața la 5 oare se ivește o ceată de lucrători întonînd cîntarea dimineții; la 8 oare apare un om sunînd clopoțelul, credincioșii aleargă la biserică și cîntă în cor. Seara la 7 oare se arată un trombițaș, care întonează două versuri domoale, ear' la miezul nopții se ivește moartea.

Exploatarea drumurilor de fer în România. „Curierul Fin.“ vestește: D-nii Olănescu, ministrul lucrărilor publice și G. Duca, lucrează la un proiect de lege relativ la reorganizarea administrațiunii însărcinată cu exploatarea drumurilor de fer. Acest proiect va fi supus, la toamnă, corpurilor legiuitoare.

Telefon între Viena—Budapesta și Pressburg. În timpul de față se lucrează cu mare grabă la înființarea unei linii telefonice între Viena—Budapesta și Pressburg. După-cum se depeșează din Pressburg, noua linie telefonică, dacă nu se vor ivi pedeci neprevăzute, va fi gata la 1 Octomvrie a. c.

Alegere de medic. La 4 Septemvrie st. n. a. c. se va face alegerea de *medic comunal în Uzdim*, comună curat românească, lîngă Panciova cu 6000 locuitori. Cu acest post e împreunat un salariu anual de 600 fl., cuartir și lemne. Petițiunile să se adreseze preturii din Antalfalva, comitatul Torontal. Avis medicilor români!

Știre postală. Direcțiunea postală publică concurs pentru ocuparea postului de magistrul postal în *Cojocna*. Cu acest post sînt împreunate următoarele venituri: 150 fl. salariu, 40 fl. pașal de cancelarie, 21 fiorini de inmanuare și un pașal de transport ce se va statorni la timpul seu. Dela concurenți se cere o cautiune de 100 fl. Petițiunile să se adreseze în decurs de 3 săptămâni direcțiunii postale în Cluj.

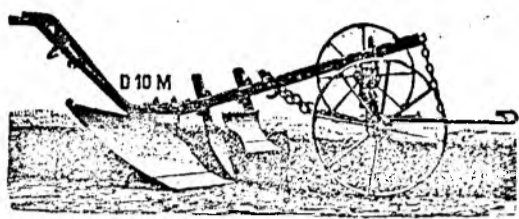
Cronica războaielor. Un învățat străin a făcut socoata războaielor. E îngrozitor aceea-ce ne spune! Dela anul 1496 înainte de Christos și pînă la 1861, adică în restimp de 3357 de ani, n'a domnit pace fără în 227 de ani, așa că pe fiecare an de pace cad treisprezece ani de războiu! În restimpul acesta au picat în bătălii 151 milioane de oameni, de patru-ori atîta cîtă locuiesc azi în Austro-Ungaria.

D'ale poștelor. În Lupeni (comit. Hunedoarei) este vacant postul de magistrul postal clasa a III-a. Salariul anul: 150 fl., 40 fl. spese de cancelarie și 12 fl. pentru servitor.

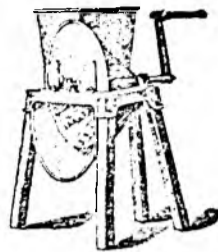
Tîrgul de vite dela Constanța. Dela 1—15 Iulie a. c. au intrat în tîrgul de vite dela Constanța (România) 580 miei, care au fost vînduți toți pentru străinătate.

Sibiu, Piața-mică. **CAROL F. JICKELI.** Sibiu, Piața-mică.
 Representanța și depou al produselor firmei Clayton & Shuttleworth.

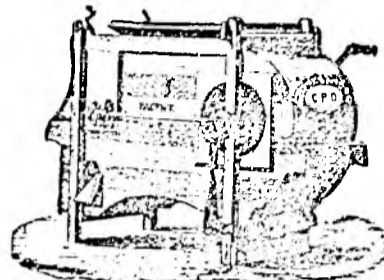
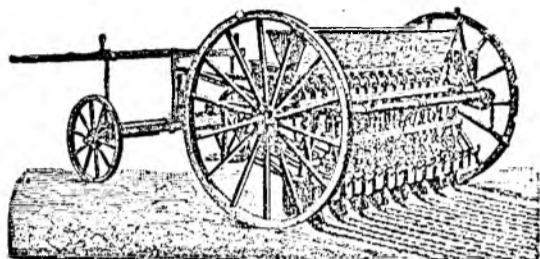
Prețuri-courent se trimite la cerere.

[1886] 4-6

Prețuri-courent se trimite la cerere.

Se acordă plăți în rate dovedindu-se vrednicia de credit. — Rog a scrie românește.

2 medalii de aur
13 medalii de argint

9 diplome de onoare
și de recunoștință

Fluidul de restituțiune al lui KWIZDA.

Apă de spălat pentru cai.

Prețul unui flacon 1 fl. 40 cr.

De 30 de ani se folosește în grajduri princiare de curte, în grajduri mai mari militare și civile pentru întărire înainte și înțărare după strapațe mari, la scurțituri, înfeșenirea nervilor etc., face capabil calul pentru prestațiuni extraordinare în trenagiu.

Se poate căpeta în farmacii și băcării.

Să se aibă în vedere marca de fabrică de mai sus și să se ceară expres

Fluidul de restituțiune al lui KWIZDA.

DEPOSITUL PRINCIPAL:

FRANCISC I. KWIZDA, [1009] 13-15

furnisor de curte ces. și reg. austriac și reg. român, farmacist cercual în Korneuburg I. Viena.

Praful nutritiv de vite
al lui KWIZDA din Korneuburg
pentru cai, bovine și oi.

De 40 de ani se folosește în cele mai multe grajduri, la lipsă de apetit, la mistuire rea, pentru îmbunătățirea și înmulțirea cantității laptelui la vaci.

Prețul 1/4 cutii 70 cr.

Se poate căpeta în farmaciile și băcăriile din Austro-

1/2 cutii 35 cr.

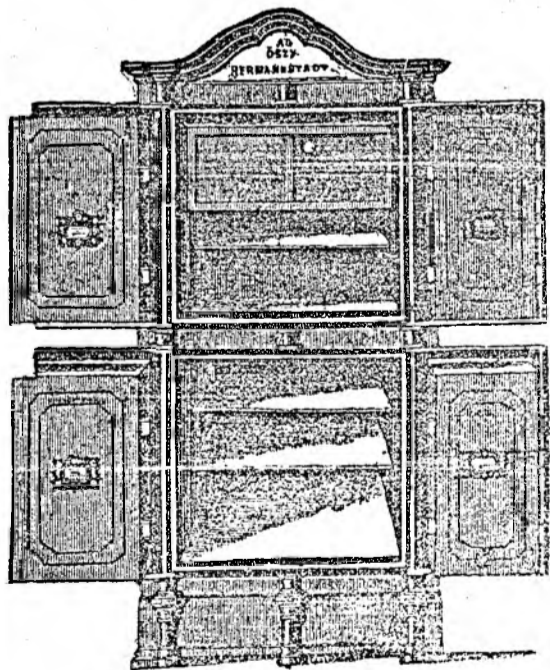
în farmaciile și băcăriile din Austro-Ungaria.

DEPOSITUL PRINCIPAL:

Francisc I. Kwizda

furnisor de curte ces. și reg. austriacă și reg. română
Korneuburg I. Viena.

Să se aibă în vedere marca de fabrică de mai sus și să se ceară expres
Prav nutritiv de vite
al lui Kwizda din Korneuburg.

Fabricat în țeară!

Ces. și reg. privil.

Prima fabrică de casse ardelenească.

Existând de 12 ani, premiată cu mai multe distincțiuni a lui

A. Géza Öszy,

Quergasse Nr. 39,

SIBIU,

Hechtgasse Nr. 40.

recomandă

Cassele și casetele sale de fier pentru păstrat bani, cărți și documente

sigure contra focului și spargerii

de construcție proprie a ei și putând fi deschise numai de cumpărătorul însuși. Diferite forme și mărimi, cu prețuri mai ieftine, decât asemenea produse din alte fabrici.

CASSELE

[1816] 23-

sunt expuse vederii cercetătorilor în localul fabricii.

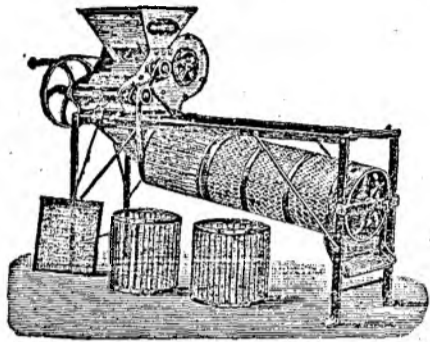
Prețuri curente ilustrate se trimit la cerere gratis și franco.

CAROL F. JICKELI

PIAȚA-MICĂ. SIBIIU. PIAȚA-MICĂ.

Recomandă

fabricatele de mai jos executate solid și durabil.

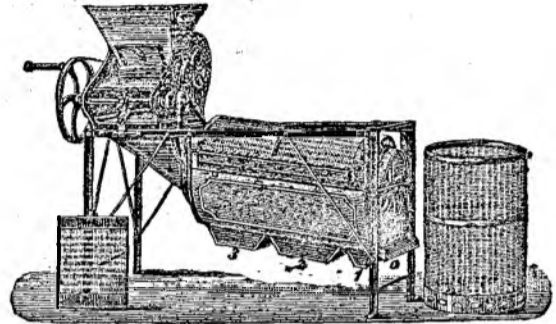

Trior de soiul A.

Întocmit pentru secară și grâu sau pentru orz și ovės.

	Marca	Prestează pe oară în chil. circa	Prețul în florini val. aust. pentru	
			Secară și grâu	Orz și ovės
Fără ventilațiune .	I.	175	95.—	100.—
Cu ventilațiune .	I.	175	105.—	110.—
Fără ventilațiune .	II.	300	125.—	132.—
Cu ventilațiune .	II.	300	140.—	147.—
Fără ventilațiune .	III.	450	155.—	169.—
Cu ventilațiune .	III.	450	175.—	189.—

Accesorii: 3 ciure cilindrice, 2 scuturătoare.

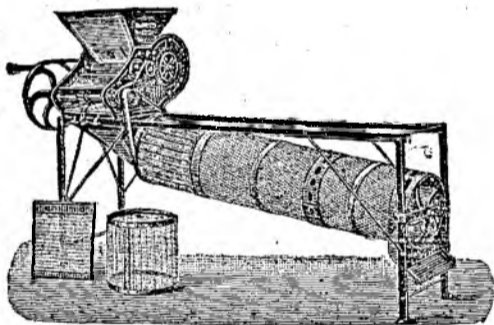
Trior și mașină de sortat de soiul B.

Întocmite pentru secară și grâu sau pentru orz și ovės.

Acest trior dă la 1 grăunțele cele mai bune, la nr. 2 și 3 grăunțele slabe, la 0 neghină.

	Marca	Prestează pe oară în chil. circa	Prețul în florini val. aust. pentru	
			Secară și grâu	Orz și ovės
Fără ventilațiune .	I.	175	120.—	125.—
Cu ventilațiune .	I.	175	130.—	135.—
Fără ventilațiune .	II.	300	160.—	170.—
Cu ventilațiune .	II.	300	175.—	185.—
Fără ventilațiune .	III.	450	205.—	215.—
Cu ventilațiune .	III.	450	225.—	235.—

Accesorii: 2 ciure de sortat, 2 scuturătoare.

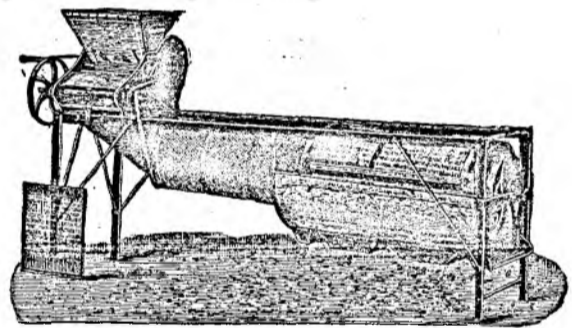
Trior și mașină de ales de soiul C.

Această mașină e destinată pentru aceea, ca să aleagă unele dintr'alte adunăturile de bucate și totodată să le curețe de neghină. Acesta e întocmit ca să aleagă, sau:

Ovėsul din grâu, orzul din grâu, sau ovėsul din orz. Aceste triore prestează cu circa 50 de procente mai puțin ca triorele ordinare de soiul A., pentru-că are să efectuească două lucruri deodată.

	Marca	Prestează pe oară în chilo. circa	Prețul în florini val. austr.
Fără ventilațiune .	Ia	65	85.—
Cu ventilațiune .	Ia	65	95.—
Fără ventilațiune .	I.	95	110.—
Cu ventilațiune .	I.	95	120.—
Fără ventilațiune .	II.	165	145.—
Cu ventilațiune .	II.	165	160.—
Fără ventilațiune .	III.	250	180.—
Cu ventilațiune .	III.	250	200.—
Fără ventilațiune .	IV.	350	305.—
Cu ventilațiune .	IV.	350	330.—
Fără ventilațiune .	V.	450	380.—
Cu ventilațiune .	V.	450	410.—
Fără ventilațiune .	VI.	550	490.—
Cu ventilațiune .	VI.	550	525.—

Accesorii: 2 ciure cilindrice, 2 scuturătoare.

Trior-universal și mașină de ales de soiul D.

Acest trior întrunește toate avantajile pe care peste tot le poate avea un trior. Acesta alege bucatele mestecate unele dintr'alttele, le curăță de toată neghina și le sortează totodată în trei soiuri. Triorul acesta e întocmit sau ca să aleagă ovėsul din grâu, în diverse calități și să aleagă neghina, sau apoi ca să îndeplinească aceeași funcțiune la amestecături de ovės și orz.

	Marca	Prestează pe oară în chilo. circa	Prețul în florini val. austr.
Cu ventilațiune	Ia	80	120.—
Cu ventilațiune	I.	125	150.—
Cu ventilațiune	II.	200	205.—
Cu ventilațiune	III.	300	260.—
Cu ventilațiune	IV.	450	465.—
Cu ventilațiune	V.	600	590.—
Cu ventilațiune	VI.	750	705.—
Cu ventilațiune	V ₂	1200	1180.—
Cu ventilațiune	VI ₂	1500	1410.—

Accesorii: 2 alegători, 2 scuturătoare.

Prețurile fixate se înțeleg dela sine inclusiv ambalajul franco al fiecărei stațiuni de cale ferată.

În schimbul adevăririi capacității de credit se acordă și plățiri în rate cu computare de 6% interese. Oferte despre tot soiul de mașini se dau la cerere în fiecare săptămână.

[1816] 4—5